

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ”ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมภาณพิลาส(อดุลย์ อมโร)” ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามแนวทฤษฎีตะวันตกและภาวะผู้นำตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ศึกษาภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) และการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ผลการวิจัยพบว่า

๕.๑.๑ ภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตกและภาวะผู้นำตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

๕.๑.๑.๑. ภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตก

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามทฤษฎีตะวันตก จากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปเป็นแนวคิดล่าสุดแนวคิดหนึ่งที่มีมุมมองต่อภาวะผู้นำค่อนข้างกว้างขวาง เป็นทฤษฎีที่เหมาะสมในภาวะปัจจุบันตามลักษณะของแต่ละองค์กร โดยมุ่งเน้นผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ตามได้ทำงานให้แก่องค์กร จนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ที่ได้ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๑.๑.๒. ภาวะผู้นำตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาภาวะผู้นำตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้นำและผู้บริหารทุกระดับและการที่จะทำให้ตนเองเป็นผู้ที่มีความสามารถก็ต้องสร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นแก่ตัวเอง อีกทั้งนิยามหรือความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำมีอีกมากมายและแตกต่างกันไปตามทัศนะของนักวิชาการแต่ละท่านซึ่งลักษณะของผู้นำในพระพุทธ ศาสนานั้น มีอยู่ ๒ ลักษณะด้วยกัน คือ ลักษณะของธรรมราชาและลักษณะของเทวราชา และภาวะผู้นำตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ผู้นำควรมีและควรนำไปประยุกต์ใช้ ได้แก่ ทุติยปาปณิก ธรรม ๓

๕.๑.๒ ภาวะผู้นำของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ทั้ง ๖ ด้าน สรุปได้ดังนี้

๕.๑.๒.๑ ด้านการปกครอง พระเดชพระคุณ พระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) เป็นผู้นำในการจัดประชุม สัมมนา พระสังฆาธิการการตรวจการคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นมติมหาเถรสมาคม และทำการตรวจตราวัดวาอารามอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังได้จัดโครงการเพื่อยกระดับความรู้ความสามารถของพระสังฆาธิการ ให้มีคุณภาพมากขึ้นโดยการประชุมพระวินยาธิการ โครงการอบรมสอบความรู้พระกรรมวาจาจารย์

๕.๑.๒.๒ ด้านการศาสนศึกษา พระเดชพระคุณ พระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) เป็นผู้นำในการสอนปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี สำหรับในการปกครองคณะสงฆ์ กำแพงเพชร พระเดชพระคุณสนับสนุนเรียนการสอนปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลีทั้งทั้งจังหวัด และได้จัดโครงการการอบรมเสริมความรู้แก่พระนวกะในเขตการปกครองคณะสงฆ์ กำแพงเพชร เพื่อให้สามารถเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้มากที่สุดในระยะเวลานั้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติสืบไป หลังจากลาสิกขาบทแล้ว

๕.๑.๒.๓ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระเดชพระคุณ ตระหนักดีในหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่เสมอ โดยจัดทำหนังสือเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่าง ๆ มากมาย อีกทั้งยังสนับสนุนการอบรมพระสังฆาธิการ ในระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ได้แสดงถึงบทบาทหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ ด้วยการแสดงพระธรรมเทศนาในทุกโอกาสที่จะเอื้ออำนวย

๕.๑.๒.๔ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระเดชพระคุณ ได้ตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสำหรับเด็ก นักเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา อุดมศึกษา และทำการเพิ่มทุนการศึกษาอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังเป็นประธานในการมอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนอีกด้วย

๕.๑.๒.๕ ด้านสาธารณสงเคราะห์ พระเดชพระคุณ พระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) เป็นผู้นำในการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเอง ซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เช่น การจัดเป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หรือหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น รวมถึงให้ประชาชนได้ใช้สอยพื้นที่วัดบางส่วนอันการส่งเสริมอาชีพ นอกจากนี้ยังช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น สร้างอาคารสำหรับพระสงฆ์ หอประชุมชาгыราว ที่พักริมทางในเส้นทางหลักของจังหวัด อันเป็นการช่วยเหลือสถานที่อันเป็นของสาธารณประโยชน์ ทั้งนี้ยังเป็นผู้นำในการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ แก่พระภิกษุสามเณร และประชาชนทั่วไป

๕.๑.๒.๖ ด้านสาธารณูปการ ตั้งแต่พระเดชพระคุณ ในฐานะที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดคูยาง พระอารามหลวง ก็ได้ สาธารณูปการมากมาย อีกทั้งยังตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแลการก่อสร้าง และสาธารณูปการ เพื่อให้งานด้านสาธารณูปการนั้นเป็นไปตามการวางแผนที่ได้ตั้งไว้นอกจากนี้ พระเดชพระคุณยังได้ให้คำปรึกษากับพระสังฆาธิการต่าง ๆ ในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกำแพงเพชรอีกด้วย

๕.๑.๒. ภาวะผู้นำตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ด้านการปกครอง การมีวิสัยทัศน์ ได้แก่ ทุติยาปาปนิกรรม ๓ คือ จักขุมา วิตุโร นิสสยสัมปนโน สำหรับกิจการคณะสงฆ์ที่เหลืออีก ๕ ด้าน คือ ด้านการศาสนาศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านสาธารณูปการ การมีวิสัยทัศน์ ได้แก่ ทุติยาปาปนิกรรม ๓

๕.๑.๓ การประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย

ผู้วิจัยได้นำภาวะผู้นำของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ในการบริหารกิจการคณะจังหวัดกำแพงเพชร ทั้ง ๖ ด้าน ที่ได้นำผลจากการศึกษามานำเสนอ เพื่อการประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย ผู้นำองค์กรคณะสงฆ์ควรเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ ความเชี่ยวชาญ การมีมนุษยสัมพันธ์และรู้จักวิธีการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ร่วมงาน ด้วยการพัฒนาระบบกาตามหลักทุติยาปาปนิกรรมบริหารงานในองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญ ให้ความรู้ ความสามารถในการทำงาน มีการคิดอย่างเป็นระบบ มีการทำงานเป็นทีม มีการแก้ไขปัญหาโดยยุติธรรม ตลอดจนการสร้างวิสัยทัศน์ให้แก่คณะสงฆ์ เพื่อให้คณะสงฆ์มีส่วนร่วมกันทำงานในการบริหารกิจการทั้งหลายของคณะสงฆ์ไทย ซึ่งเป็นภาวะผู้นำที่ตรงตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ทุติยาปาปนิกรรม ๓

ผู้นำองค์กรคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ สามารถนำภาวะผู้นำของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ที่ได้จากการศึกษา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนาศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ได้อย่างเหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์จะทำให้องค์กรคณะสงฆ์สามารถดำเนินกิจกรรมของคณะสงฆ์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้ด้วยดี

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

๑) ด้านการปกครอง ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรขององค์กรคณะสงฆ์ทุกระดับ เพื่อให้เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ รู้จักการวางแผนและทำงานอย่างเป็นระบบ รู้จักวิธีสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน และเป็นผู้ที่มีความรู้ และมีความสามารถในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ให้เป็นไปตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้คณะสงฆ์ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) ด้านการศาสนศึกษาผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ควรให้ความสำคัญในด้านการศึกษา พระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี ของพระภิกษุและสามเณรให้มีความรู้อย่างแตกฉาน เพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถอบรมสั่งสอนประชาชนทั่วไปได้อย่างถูกต้อง รวมถึงการสนับสนุนการศึกษา โดยการส่งพระภิกษุสามเณรเข้ารับอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ เช่น หลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิปัสสนาภาวนา เป็นต้น

๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาทางธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้มีความรู้ในทางธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ได้แก่ การสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โครงการบรรพชาสามเณร การมอบทุนการศึกษาสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนที่ยากจน ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา รวมถึงการถวายทุนเพื่อการศึกษาแด่พระภิกษุสามเณร

๔) ด้านการเผยแผ่ ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ควรจัดตั้งศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา สนับสนุนให้มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และจัดอบรมถวายความรู้ให้แก่ พระนักเผยแผ่ เพื่อให้มีความรู้และวิธีในการเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพ และเป็นการเปิดโอกาส ให้แก่พระภิกษุสามเณรได้แสดงความสามารถของตน เพื่อที่จะได้ทำงานเผยแผ่เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕) ด้านการสาธารณูปการ ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ควรจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาวัด ศึกษารายละเอียดของงานสาธารณูปการ การบริหารจัดการวัด ด้วยความโปร่งใส การบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ให้คำแนะนำในการก่อสร้าง แก่พระสังฆาธิการทั้งหลาย ที่มีความรู้ไม่เพียงพอในการก่อสร้าง เพื่อพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนและศูนย์กลางทางการศึกษาและการพัฒนาของชุมชน

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ควรมีการกำหนดนโยบายการส่งเสริมสาธารณประโยชน์ เพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและประชาชน เช่น การตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือระหว่างวัดกับวัด บริจาคให้แก่มูลนิธิต่างๆ ที่ช่วยเหลือด้านสังคมสงเคราะห์ ผู้นำ

คณะสงฆ์ควรเป็นผู้นำในการเสียสละ โดยการบริจาคหรือชักชวนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับความเดือดร้อนโดยไม่ต้องถูกร้องขอ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการอื่นๆ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์
- ๒) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับความสำเร็จขององค์กร
- ๓) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการสร้างสันติภาพ